

A Luther-rózsza

(*A Luther-rózsza című könyvecske Virág Jenő (1905–1981) második jelentős dokumentumkötete, noha nem olyan ismert, mint a dr. Luther Márton önmagáról című. Szerzői kiadásban, ugyancsak 1937-ben jelent meg Budapesten, a Fébényomda munkájaként. Ebből adunk most közre nagyobb részleteket. Virág Jenő tanulmányában a megjelenés kori helyesírást érintetlenül hagytuk.)

Nincs a világon egyetlen címer, vagy pecsét annyira elterjedve, mint dr. Luther Mártoné. Az evangélikus ember a világ minden táján találkozhat hittetévéekkel, akik jelvényül a Luther-rózsát viselik. Méltó erre Luther jelvénye; a reformátor vallásos és művészi ihlettel szinte belesűrítette a keresztyén ember hitvallását.

Ha a Luther-rózsza eredetét kutatjuk, vissza kell nyúlnunk a Luther család régi címerének képéhez, amelyen a pajzs mezőjében két rózsza látható. (1. kép.) A Luther-kutató O. Sartorius ennek leírásánál többek között a következőket mondja: „Jóllehet még nem bizonyították be minden kétséget kizáró módon történeti hitelességgel, hogy a két rózsás címerpajzs volt Luther őseinek a címere, mindazonáltal nem pusztán érdekes, de komoly jelentőséget kell tulajdonítani annak a körülménynek, hogy egyrészt Luther Márton testvére Luther Jakab, másrészt pedig, hogy Luther Márton unokája, János Ernő, valamint ennek fia és unokája az I. és II. Luther János Márton őseik címerül ismerték azt el. Még ezután kell kimutatni, hogy Luther Márton vajjon a régi címerrel elismerte-e, hogy őseitől ered és a rózsát az ősi címerből tartotta-e meg.”¹

Ma már legalább is valószínűnek kell elfogadnunk azt a feltevést, hogy Luthernek jelvénye megválasztásához az alapot az ősi címerben látható két rózsza adta. Tudunk arról, hogy Luther már a reformáció megindítása előtt, 1516 nyarán olyan pecsétgyűrűt használt, mely egy kör által övezett rózsát, szívet és keresztet ábrázolt. A kör felett az M. L. betűk állottak.² (2. kép.)

Luther később jelvényét nem csupán egyszerű pecsétnek tekintette, hanem címerének is. Feleségének, Bóra Katalinnak a torgau városi templomban lévő síremlékén a Bóra család címere mellett a Luther-rózsza címerpajzs is látható. Ez a Luther gyermekek által

1. kép. A Luther nemzetség címere, a pajzs mezőjében két fehér rózsával.

emelt síremlék bizonyítja, hogy Luther Márton a pecsétjében lévő rózsát címerének is tekintette.³

A Luther-rózsza leírása

Az ágostai birodalmi gyűlés idején, melyen az ágostai hitvallást felolvasták, Luther Koburg várában időzött, itt várta imádkozva a fejleményeket és innen buzdította az Evangélium híveit kitarásra. Barátai állandóan tájékoztatták a történekről. Egy ilyen beszámoló levélben, melyet Justus Jonas dr. írt a hitvallás átadásáról, tudósítja Luthert afelől is, hogy a fiatal János Frigyes választófejedelem pecsétgyűrűt szándékozik ajándékozni a reformáció hőseinek.

1530. június 25-én Jonas ezt írta Luthernek: „Legkegyelmesebb ifjú uram az ön rózsáját gyönyörű kőbe véseti és aranyba foglaltatja. Igen szép pecsét lesz. Ezt ökegyelmessége személyesen fogja önnek átadni.⁴ Valószínű, hogy a választófejedelem Nürnbergben megrendelte a gyűrűt, a munka ellenőrzésére pedig Spengler Lázár városi jegyzőt kérte meg. Spengler Lázár, hogy a megbízatásnak teljes megelégedésre tegyen eleget, a munka megkezdése előtt a címer leírását, vagy raj-

zát megküldötte Luthernek azzal a kérdéssel, hogy jó lesz-e. Erre írja Luther válaszul a következő levelet, melynek alapján a gyűrű elkészült.

„Kegyelem és békesség a Krisztusban! Igen tisztelt kedves jó Uram és Barátom! Mivel tudni óhajtja, hogy pecsétemet jól eltalálta-e, barátilag közlöm önnek elgondolásomat arra vonatkozólag, milyen legyen pecsétem, hogy az jellemezze theológiámat.

A kereszt legyen az első, feketén, szívbe helyezve, ami természetes színű. Ezzel arra akarom magamat emlékeztetni, hogy a Megfeszítettben való hit üdvözít bennünket, Ugyanis csak akkor igazulunk meg, ha szívből hiszünk. (Rom. 10, 10.) Jóllehet a kereszt fekete, mivel megöl s kell, hogy fájjon fa, mégis meghagyja a szívet saját színében, nem rongja meg a természetet, t. i. nem öldököl, hanem életben tart. Az igaz ember ugyanis hit által él, mégpedig a Keresztre-feszítettben való hit által.

A gruboki magányból, 1530. július 8-án.⁶

A választófejedelem Ágostából hazatérőben felkereste Koburg várában Luthert és az értékes ajándékot 1530. szeptember 14-én személyesen adta át. Erről következőképp ír Luther 1530. szeptember 15-én Koburgból Melancthon Fülöpnek:

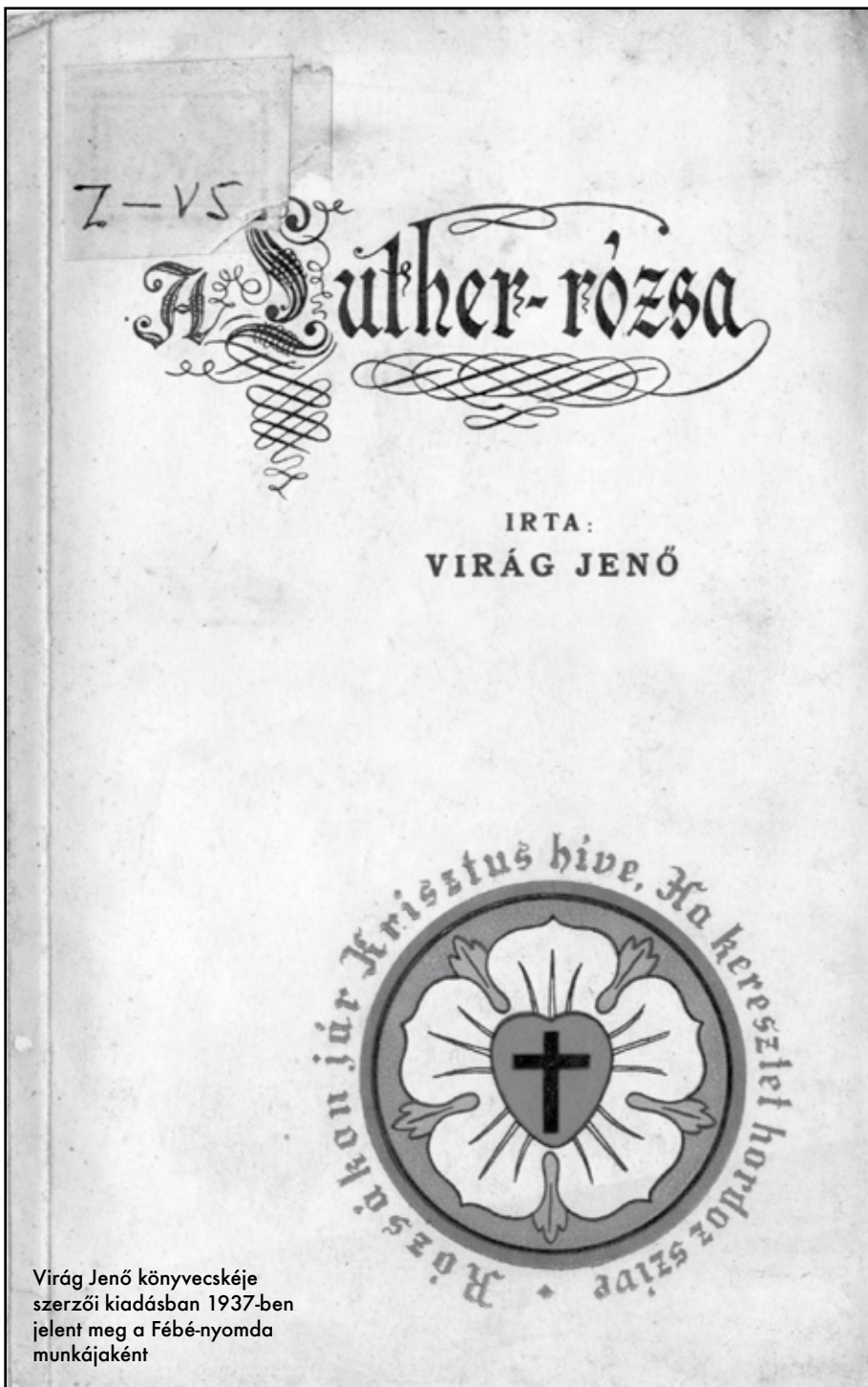
„Tegnap megérkezett hozzánk ifjú fejedelemünk Albert gróffal. A vendégek egészen sebtiben és váratlanul leptek meg... A fejedelem arany gyűrűt ajándékozott nekem, de, hogy azonnal lássam, hogy nem arany viselésére születtem, rögtön leesett az ujjamról a földre, mert kissé tág és nem illik az ujjamra.”⁷

2. kép. Luther pecsétjei az 1516, 1517 és 1530 évekből.

⁶ W. A. Briefwechsel 1628. sz. (Grubok, Koburg anagrammja, melyet Luther több ízben használ. Enders 8, 88.)

⁷ W. A. Briefwechsel 1719. sz.

Virág Jenő könyvecskéje szerzői kiadásban 1937-ben jelent meg a Fébé-nyomda munkájaként

Ez a szív fehér rózsza közepén legyen annak a kifejezéséül, hogy a hit örömmel, vigasztalással és békességgel ajándékoz meg és egyesesen egy fehér, üde rózsába helyez. Mivel nem olyan békesség és öröm ez, amilyent a világ ad, azért legyen a rózsza fehér és ne piros. A fehér szín ugyanis a lelkek és az angyalok színe.

Ez a rózsza égszínkék mezőben legyen, mert az ilyen lelki és hitbeli öröm az eljövendő mennyei örömmek kezdete. Ez azonban a lélekben és hitben már most megvan, a reményesség által előre ízleljük, jóllehet most még nem érzékeljük. A mező körül arany-gyűrű legyen; jelezze, hogy ez a mennyei üdvösség örökké tart és nincs vége soha; emellett értékesebb minden örömnél és vagyonnál, amint az arany a legnemesebb és legértékesebb fém.⁵

Krisztus, a mi jóságos Urunk, legyen lelkével amaz eljövendő életre. Amen."

A választófejedelem Ágostából hazatérőben felkereste Koburg várában Luthert és az értékes ajándékot 1530. szeptember 14-én személyesen adta át. Erről következőképp ír Luther 1530. szeptember 15-én Koburgból Melanchton Fülöpnek⁶: „Tegnap megérkezett hozzánk ifjú fejedelmünk Albert gróffal. A vendégek egészen sebtiben és váratlanul leptek meg... A fejedelem arany gyűrűt ajándékozott nekem, de, hogy azonnal lássam, hogy nem arany viselésére születtem, rögtön leesett az ujjamról a földre, mert kissé tág és nem illik az ujjamra.”⁷

A pecsétygyűrűnek Luther korában igen fontos szerepe volt. Akkor még a nép nagyobb része nem tudott írni. Az ilyenek aláírásuk

helyett pecséttel hitelesítették az íródeáknak diktált levelet, vagy okmányt. A pecsét használata így általánossá vált az írni tudó emberek körében is. Jellemző, hogy nemcsak az okmányokat, hanem a magánleveleket is az aláíráson kívül még pecséttel is ellátták.

Luther korábbi könyvein és iratain is több helyütt megtaláljuk a Luther-rózsát, néha más jelvényekkel együtt (lásd képeinket). Az 1524-i ószövetség fordítás eredetijében a Luther-rózsza a keresztes zászlót tartó bárány jelvényével együtt szerepel (3. kép), mintegy védőjegyük. Aláírása: „Dies Zeichen sei Zeuge, dass solche Bücher durch meine Hand gangen sind, denn des falschen Druckens und Bücher Verderbens fleissigen sich jetzt Viel.” Az ilyen jel bizonyítja, hogy ezek a könyvek az ő tollából kerültek ki.

A Luther-rózsza jelentése

„A kereszttel legyen az első, feketén, szívbe helyezve.”

A kereszttel áll a Luther-rózsza közepén. A keresztről szóló beszéd (I. Kor. 1, 18.) az öskeresztyénség igehirdetésének a középpontja. A keresztről szóló Ige jellemezte elsősorban az öskeresztyéneket és állította szembe őket minden vallással.⁸

Az első keresztyén theológus Pál apostol is igehirdetését a keresztről való beszédnek nevezi. Neki is, mint zsidónak botránkozás volt a kereszttel, de mint Krisztus elhívottja, legyőzi a botránkozást és éppen a kereszten ragadja meg az élő Istent. Bár a keresztről szóló Ige bolondság a természetes ember számára, Isten az ő bölcsességét mégis így nyilatkoztatta ki. Istennek kegyelme és bölcsessége az, hogy ez a keresztfeszített Krisztus a Megváltó, akiről bizonyítást tesznek a törvény és a próféták.⁹ Luther is itt találja meg teológiájának középpontját: a kereszthalált szenvedett Krisztusban. Krisztus és kereszttel elválaszthatatlanok.

„Krisztus az ő szenvedésével nemcsak megmentett minket az ördög, a halál és a bűn hatalmából, hanem példát is adott, hogy szenvedéseinkkel is őt kövessük. Jóllehet a szenvedést és a kereszttel nem úgy kell viselnünk, mintha ezáltal üdvözlőnk, vagy mintha a legcsekélyebb mértékben is érdemeket szereznénk, mégis a Krisztus példája szerint kell szenvednünk, hogy hasonlókké legyünk öhozzá. Mert Isten azt határozta, hogy nekünk nemcsak hinnünk kell a megfeszített Krisztusban, hanem vele együtt kell nekünk is szenvednünk és megfeszítettetnünk. Amint ezt az evangéliumok számos helyén világosan meg is mondja. (Máté 10, 38. 16, 24. Lukács 14, 27.). 'Aki föl nem veszi az ő kereszttel és úgy nem követ engem, nem méltó énhozzám.'¹⁰ Istent nem lehet

megtalálni másutt, mint a szenvedésekben és a kereszten.”¹¹

Ezzel Luther egyfelől Krisztus keresztyén és szenvedéseit érti, másfelől a keresztyén ember keresztyét. A Krisztus keresztye és a mi keresztyénk el nem választhatók egymástól. Istent a szenvedések és a keresztyén által (per passiones et crucem) ismerjük meg, mert Krisztus keresztye ismerteti meg velünk Istent; de a Krisztus keresztye is csak a keresztyét viselő ember előtt világosodik meg. Ezért a keresztyén ember nem tér ki a szenvedések elöl, mint a világnak dicsőségre vágyó fiai, hanem azokat Isten szent ajándékainak tekintti, melyeket istenfélelemben vállal. [...]

„Krisztus szenvedését ne vedd pusztán történeti ténynek, hanem higgy abban, hogy a halál, mely engem és téged fojtogat, nem engem és téged öl meg, hanem Krisztust. Hasonlóképp a bűn és a Sátán ellenében is higgy, hogy a végveszedelemben t. i. a halálban, bűnben és szorongatásokban elmondhasd: Nem nekem kell ezeket viselnem, mert szívemet arra bízom, aki viselte a mi bűneinket. Így tartjuk igazán tiszteletben Krisztus szenvedéseit, ő maga is ezt kívánta. Egyébként semmit sem segítesz rajta, ha sajnálsz őt, hogy elárulták, megostorozták és megfeszítették, – sőt ezzel csak gyalázod és káromolod. Csak akkor helyes az én magatartásom, ha szenvedéseit szívemből áldom és azt mondom: Ha még olyan súlyos bűnöm van is, mégis hiszem, hogy az ő szenvedése súlyosabb, mint az én bűneim, vagy akár az egész viláé is. Mert ha magam akarom bűneimet legyőzni, akkor nem hiszem, hogy ő véghez tudta vinni azt, amiért szenvedett. Ezen az úton csak eltávolodom tőle, vissza – magamhoz.”¹²

Krisztus kereszthordozása és halála mutatja, hogy mibe került a mi megváltatásunk.

„A mi Urunk szenvedése mutatja meg igazán, hogy milyen borzalmas a bűnös élet. Keresztyének akarunk lenni, mégis mulatozásokkal és szórakozásokkal töltjük életünket, mintha Krisztus hiába szenvedett volna, vagy mintha nem a mi bűneinkért halt volna meg. Az bizonyos, hogy ha ő a mi bűneinkért halt meg, azt akarja, hogy a bűnök halálra adassanak, hogy mi, akik keresztyének akarunk lenni, egész életünkön át kerüljük a bűnt. Hiszen a bűntől való megváltás oly végtelen nagy áldozatába került a mi Urunknak. De mivel nem gondolunk arra, hogy ez a szenvedés miértünk történt, azért tördünk olyan keveset a bűneinkkel is... pedig a mi bűneink ölték meg Krisztust.”¹³

„A mi bűneinkért (Róm. 4, 25.) – ez azt jelenti, hogy bűneink öreá nehezdednek... Krisztus hordozta a bűnt büntelenül és ő szenvedte el azt a büntetést, amire nem ő szolgált rá. Ezek az Igék túl súlyosak: a szív sem fogja fel, csak akkor, ha a Szentlélek írja bele, úgyhogy bizonyosan tudom, nem vagyok többé bűnös. Mert az, aki nem tartozott volna meghalni, és

7. kép. Luther Nagy-kátéjának címlapja. Fent a bal sarokban látható a Luther-rózsza.

— 28 —

nem is bűnös, magára veszi mind a bűnt, mind a halált.”¹⁴

A kereszthalált szenvedett Krisztus Luther igehirdetésének és egész teológiájának középpontja. Nem emberi cselekedetek, szertartások, áldozatok, önsanyargatások kellene az üdvösséghez, hanem a keresztre feszített Krisztus. A Szentírásnak ezt az üzenetét hirdeti Luther már a 95. tétel előtt is. A „kereszt teológiája” miatt zárták őt ki a pápai nyáj tagjai közül, a Krisztus keresztyére föltekintve vállalta a hitvallónak és a reformátornak a keresztyét. Életének, munkájának, hitének, lelkének, szívének középpontja a keresztyé. Ezért

középpontja a Luther-rózsának is.

A fekete kereszt az ember szívében

A keresztről szóló Igét a Szentlélek írja szívünkbe.

„Krisztus szóval hirdeti a kegyelem Igéjét, a Szentlélek pedig valósággal beleírja azt a szívbe. Mindazok, akiknek szívükben van a kegyelem Igéje, azok a szentek közössége. Azt hallod Krisztustól: Ama vigasztaló pedig a Szentlélek, akit az én nevében küld az Atya, az mindenre megtanít majd titeket és eszetekbe juttatja mindazokat, amiket mondtam

néktek (János 14, 26.). Röviden: Abban van a mi üdvösségünk, hogy Krisztus Igéjét halljuk. Ebből a hallásból támad a szentek közössége. Ha ez itt van, akkor többé nem uralkodhatik felettünk a halál, sőt a feltámadásban az életet kapjuk. Krisztus az Igével vigasztal, a Szentlélek pedig azáltal, hogy szívünket fogékonyá teszi, ő valóban megvilágosít minket. Krisztust, az Igét elítélik és eltávozik, megfeszítik, de a Szentlélek az Igét, Krisztust, csupa tüzös nyelvekkel hirdeti és égeti bele szívünkbe.”

A kereszthordozó szív fehér rózsán

„A hit örömmel, vigasztalással és békességgel ajándékoz meg. [...] Ne azon örüljétek, ami jelen van, amit megtapasztaltok és megismerhettek. Ugyanis kétféle öröm van. Lehet örülni a láthatóknak. Ez hiábavaló öröm, mert mulandó. A másik öröm a láthatatlanoknak örül, azoknak, amiket nem lehet ésszel megismerni, csak hitben. Ez az igazi, örök, maradó öröm. Ámde reménység nélkül nem lehet örülni a láthatatlanoknak... Az apostol azt köti minden keresztyénnek a lelkére, hogy mindig örüljön, de ne a kézzelfogható dolgokon, hanem reménységben. Mert boldogok, akik szomorkodnak – a valóságban, mert az ilyenek ujjonganak – a reménységben. Reménységünk pedig csak úgy lehet, és örömünk is csak akkor van, ha magunkat teljesen megtagadtuk. Semmink sincsen már, amire vágyódnánk, amiben bízánk és gyönyörködnénk Istenen kívül. Sőt tetejébe, ráadásul még sok baj is a földre nyom, úgyhogy emberi szemmel semmi boldogságban sincsen részünk. Így jutunk, ha készségesen kitartunk, a reménységre és reménység által örömhöz.”¹⁶

Békességet hagyok néktek, az én békességemet adom néktek; nem úgy adom én néktek, mint a világ adja (János 14, 27.), így búcsúzik Krisztus tanítványaitól. Ez azt jelenti: ha ti

Luther korábbi könyvein és iratain is több helyütt megtaláljuk a Luther-rózsát, néha más jelvényekkel együtt (lásd képeinket). Az 1524-i Öszövétség fordítás eredetijében a Luther-rózsát a keresztet tartalmazó bármely jelvényével együtt szerepel (3. kép), mintegy védőjegyként. Aláírása: „Dies Zeichen sei Zeuge, dass solche Bücher durch meine Hand gangen sind, denn des falschen Druckens und Bücher Verderbens fleissigen sich jetzt Viel.”

Az ilyen jel bizonyítja, hogy ezek a könyvek az ő tollából kerültek ki.

4. kép. Luther 1519. Péter-Pál napján Lipcében tartott próféciáját tartalmazó agendatábla címűgyűjteményéről. Luther címere III. szerezeti először agendatáblában. A rózsát körülvevő gyűrű nyitása a jemetzet készítőjének hiábavaló maradt el, ugyanis Luther 1519-i pecetjén már megtaláljuk a gyűrűt is.

az én Igémet megtartjátok, ha bennetek lakozom, ha engem megismertek és másoknak is hirdettek engem, akkor nem lesz békességetek (e világ szerint). Mert az Evangélium a kegyelem Igéje, de ugyanakkor a kereszt és a harag Igéje: a kegyelem Istenhez való viszonyunkban, a kereszté és haragé a világgal szemben. Mert amint az Evangélium Isten előtt kegyelmet szerez, úgy a világ előtt haragot idéz elő. Már Pál apostolt is azzal vádolták, hogy az Ige meghasonlást támaszt (Ap. csel. 24, 5.), de ez nem az Ige vétké, hanem a világé, amely a Krisztus kegyelmét nem akarja elfogadni, hanem saját cselekedetei útján akar célt érni. Ezért mondja Krisztus: békességet hagyok néktek, az én békességemet adom néktek, nem úgy adom én néktek, amint a világ adja. A világ békessége ilyesféle: ha a kisgyermekre ráhagyják, hogy saját akarát tegye, nem sir. Ha engedik, hogy a világ a Mammont imádjá és a világ igazságát nem kárhoztatják, békében van a világ. Azonban – mondja Krisztus – ez nem lehet a ti békességetek, ezzel szemben a kegyelem békessége a tiétek. A világ haraggal sujt benneteket, halálra fognak keresni titeket, nálam azonban békességetek van a kegyelemben. Ezt a békességet adom néktek.”¹⁷

„A Szentlélek munkája: a keresztyén egyház megteremtése, bűnök bocsánatának hirdetése, a testnek halottaiból feltámasztása és örök élet adományozása. Mit jelent, hogy a keresztyén anyaszentegyházat megteremti? Megteremti az olyan emberek közösségét, akik szentek és birtokában vannak a bűnök bocsánatának, a test feltámadásának, az Igének és az örök életnek. Mi által lesz ez a sok ember szentté? Nem hosszú ruhák és csuklyák által. A Sátán így kicsúfolja a Szentlelket, amikor ezeket nevezi szenteknek. A szentségnek sokkal

többnek kell lennie. Az a nép szent, amelynek nincsenek bűnei, hanem teljesen tiszta. Ilyen szentség nem támad barátságuk viseléséből, csupán csak úgy, hogy az ember megújul. Ez viszont a Szentlélek munkája.”¹⁸

„A kereszthordozó Krisztus megértése olyasvalami, ami nem a testnek, se nem a természetes szívnek a talajából sarjad, hanem kell, hogy a Szentlélek ajándékozzon meg vele bennünket.”¹⁹

„A rózsá égszínkék mezőben legyen”

Ha földi életünk, akár a rózsá szépsége, mulandó is, a menny boldogsága vár reánk, melynek nincs vége soha, amint a kék mezőt övező gyűrűnek sincs vége.

„Azt reméljük, hogy az üdvösségben olyan kincset találunk, melynek nem pénz és arany a neve, amely más, mint ez a földi élet; annak a reménységünknek a tárgya, amely boldogságot és üdvösséget ad. Mikor? 'Amikor Krisztus, a mi életünk megjelenik' (Kol. 3, 4.). De egyelőre, amíg itt élünk, a másik élet rejteve van (Kol. 3, 3.). Míg e jelen élet nyilvánvaló, öt érzékemmel érzem és értelmekkel felfogom, addig ez a másik élet láthatatlan, érzékelhetetlen és értelmekkel nem birom megmérni.”²⁰

Az eljövendő mennyi öröm már itt kezdődik.

„Látod, hiszen szemeid előtt történik, amint a szántóföldbe elvetik a gabonát, elhal, gyönyörű zöld gabonaszár fejlődik belőle, kalászt hoz, sok gabonaszemmel. Hát Isten ne tudna nekünk is új életet adni? Hiszen ő maga is mondja, és egyenesen erre rendelt bennünket. Az Evangéliumban erre hívott el és a keresztesség által erre szenteltettünk meg. Mivel ez így van, azért várunk reá, vágyódnak utána (II. Kor. 5, 1-9.) és imádkozunk, hogy eljöjjön az ő országa. Mert mi el akarjuk nyerni azt a kincset, amelyre megkereszteltettünk, és amelyről az Evangéliumból hallunk, azt a kincset, amelyért Krisztus vérét ontotta és meghalt (Tit. 2, 13-14.), ő megígérte nekünk, hogy egykor találkozunk, azért adta az Evangéliumot s a jövőre beteljesülés jeléül a keresztiséget és a keresztyén nevet. Semmi más nem hiányzik már, mint csupán dicsőségünk kinyilatkoztatása. Nagyszerűen fejezi ki Pál apostol I. Kor. 15, 42-ben: 'Elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban.' Ezt mondja: testünknek a sírba való eltemetésekor hasonló történik ahhoz, amikor a kertben babot ültetünk el, amellet azonban nem arra gondolunk, amit betemetünk földdel, hanem arra, aminek majd ki kell növekednie. A háziasszony nem azért ülteti el a borsószemeket, hogy épen ott legyenek, hanem azért, mert tudja, hogy új száraz növekszenek belőle és

új borsót terem. Ezért ülteti el! Amikor látjuk, hogy egy-egy keresztyén társunkat temetik, nekünk is azt kell gondolnunk és azt kell mondanunk: hadd temessék el a romlandó testet a földbe – romolhatatlan test támad majd fel... A testnek minden képzeletet felülmúló dicsőséggel kell feltámadnia, semmi tisztátalanság nem lesz többé rajta, gyönyörűsegebb lesz, mint bármiféle teremtmény. Az ilyen gondolkodás azt jelenti, hogy az üdvösségben reménykedve várunk.”²¹

„Sem a földi, sem az eljövendő életet nem ismeri meg más, csak a keresztyén ember, aki ezt mondja: Isten teremtett engem lelkipásztornak, földművesnek, szolgának, úrnak és így tovább. Mivel Isten műve ez, én derék szolgáló, úr, földműves, lelkipásztor stb. leszek s ezért azt cselekszem, ami Istennek tetszik. Az ilyen ember élete boldog lesz, nem keserű. Nem zúgolódik. Ezt mondja: Ha gonosz is az élet, az én állásom és munkám jó. Ezenfelül osztályrészül kapom az örök életet is. A keresztyén ember így viseli az életet jó lelkiismerettel és nyugodt szívvel. Aki ezzel ellentétben van, keserű lesz az élete és ha nem olyan a sora, ahogyan ő szeretné, zúgolódik. Így e földi életét panaszkodással és kedvetlenségben tölti, sőt az örök életet is elveszti. Nem törődik a halál utáni élettel, azt gondolja, hogy úgy kell itt élnie, mint az állatnak, s ha meghal, még ő panaszodik, hogy 'nagyon keserves volt az életem.' Miért nem tanulod meg, hogyan kell élni? De a keresztyén ember, még ha szolgál is, jókedvű, énekel és teljesíti munkáját. Még ha igazságtalanul szidja is meg ura, nem búsul, mert az örök életet várja. A többiek ellenben ezt az életet azért nem becsülik meg, mert nem birtokuk a földöntúli élet. Ezért semmit sem végeznek igazán szívből. Erről még tovább és hosszasan kellene prédikálni, de ma elégedjünk meg ennyivel.”²²

„A kék mezőben lévő aranygyűrű azt jeleze, hogy ez a mennyei üdvösség örökké tart s nincs vége soha. Emellett értékeesebb minden örömnél és vagyonnál, amint az arany a legnemesebb és legértékesebb fém.”

A Luther-rózsza feliratai

A Luther-rózsával kapcsolatosan sokszor olvashatjuk ezt a kis verset: „Rózsákon jár Krisztus híve, / Ha keresztet hordoz szíve.”²³

Nem tudjuk bizonyosan, vajjon e vers magától Luthertől való-e, de annyi bizonyos, hogy az ő gondolatait fejezi ki.

A képkön látható Luther-rózsza Luther házának a főkapujánál, az ú. n. Katalin kapunál köbe vésvé található. Ezt a kaput 1540-ben készítette Luthernek ajándékkul felesége. Jobb és balfelől a köből ülőhelyeket képeztek ki és felettük mindkét oldalon megfelelő mennyezeteket (baldachin). A jobboldali kö-

mennyezet Luther-rózsája körül olvasható ez a felírás: VIVIT. „Erre vonatkozólag dr. Luther Márton azt mondotta: Vivit — ő él. t. i. Krisztus. Ha ő nem élne, én sem kívánnék élni egyetlen órát sem.”²⁴

Itt kell idéznünk Luthernek egyik asztali beszélgetése alkalmával tett közlését, melyben jelvényét röviden így magyarázza:

*Gyűrű – Rózsza – Szív – Kereszt: jelentése: teljes öröme a szívnek a kereszt által.*²⁵

Luther és címere

Mindazt, amit Luther címerének megvilágítására és magyarázására előadtunk, a refor-

kell, hogy a Szentlélek ajándékozzon meg vele bennünket.”¹⁹

¹⁹ Calwer III. 197. o. Luther 1529. máj. 16. pünkösd vasárnapján tartott prédikációjából.

6. kép. Luther: An die Ratherrn... c. művének címlapja a Luther-rózsával.

A kereszthordozó szív fehér rózsán.

„A hit örömmel, vigasztalással és békeséggel ajándékoz meg.”

„Ne azon örüljétek, ami jelen van, amit megtapasztaltok és megismerhettek. Ugyanis kétféle öröm van. Lehet örülni a láthatóknak. Ez hiábavaló öröm, mert mulandó. A másik öröm a láthatatlanoknak örül, azoknak, amiket nem lehet ésszel megismerni, csak hitben.

5. kép. Luther-rózsája egy 1523-ból való érmen. Felirata: *In silencio et spe erit fortitudo vestra. Esa. 30. (Csöndességben és reményességben lesztek erősek. Ésaids 30.)*

Ez az igazi, örök, maradandó öröm. Amde reménység nélkül nem lehet örülni a láthatóknak. . . Az apostol azt köti minden keresztyének a lelkére, hogy mindig örüljön, de ne a kézzelfogható dolgokon, hanem reménységben. Mert boldogok, akik szomor-

— 20 —

mátor saját életével pecsételte meg. Minden keresztyén ember számára a legsúlyosabb keresztet saját bűnei jelentik. Ennek a keresztnek a súlya kényszeríti Luthert a szerzetesi életre, majd pedig az emberi teljesítmények csödjének átélése után Isten kegyelmének megragadására. Ezzel a kereszttel harcolja végig az Ember küzdelmeit. Erről a kereszt-

ről írja énekét: „*Bűnösök Hozzad kiáltunk, / A mélységből nagy Isten, / Oh hallgass meg, kérünk, / ne hagyj Elveszni bűneinkben. / Ha Te mindazt számba veszed, / Amit vétettünk ellened: / Ki állhat meg előtted?*”²⁶ Ennek a mérhetetlenül súlyos tehernek a viselésében nem tudja megnyugtanni magát saját jócselekedeteivel és érdemeivel (jöllehet ezekben emberileg gazdag volt), hanem a Krisztus keresztyéhez menekül: „*A jócselekedet, erény / Nem segített énrajtam. / Nem enyhített lelkem sebén, / Bár imát morzsol ajkam. / Jaj! nem leltem vigasztalást, / Enyészet rémes sirja várt, / S a borzalmas Ítélet. / De áldom jó Istenemet, / Ki megkönyörült rajtam / S megengedte, hogy fejemet / Hü kebelére hajtsam. / Atyai szívét mutatá / S megmentésemre azt adá, / Ki néki legdrágább volt.*”²⁷

Luthernek ezenkívül a mérhetetlenül súlyos keresztén kívül még más keresztet is kellett viselnie. Mivel teljes őszinteséggel és komolysággal végigharcolta a keresztyén ember küzdelmeit a bűn és zsoldja, a halál ellen és őszintén megmutatta, hogy minden emberi teljesítmény semmis, ezzel magára vont a Krisztus keresztye és az Evangélium ellenségeinek, az egyházi hatalmasoknak és a világnak a gyűlöletét. A pápa kiközösítette, a császár birodalmi átokkal sújtotta, bárki megölhette volna anélkül, hogy büntetéstől kellett volna tartania. Luther mindezzel szemben az Isten kezében lévő ember hitével tett bizonyosságot: „*Itt állok, másként nem tehetek!*” Vállalta a keresztet annak a Krisztusnak a keresztyére tekintve, aki így vigasztal: „E világon nyomorúságotok léssen, de biztatok, én meggyőztem e világot!” (János 16, 33.)

LÁBJEGYZETEK:

¹ Familienblatt der Lutheridenvereinigung 1928. Mai. 8.
² Leipziger 111. Ztg. 450 Jahre Luther. Luthers Siegel, von Ficker.
³ Familienblatt der Lutheridenvereinigung 1927. 3. sz.
⁴ W. A. Briefwechsel 1602. sz. (W. A. = Luther összes műveinek weimari kiadása.)
⁵ A zöld rózsalevelekről Luther leírásában nincs ugyan szó, de azon a pecsétgyűrűn, mely e levél alapján készült, valamint a Luther korából származó ábrázolásokon, sőt a legrégebb, az 1516-ból reánk maradt pecséten is megtalálhatók (lásd képeinket). A Luther korából származó eredeti ábrázolásoknak tehát csak azok a jelvények felelnek meg, melyeken a zöld levelek is megvannak.
 A zománcozott Luther-rózsája jelvényeknél az egyes színeket határoló aranyvonalak jelvénykészítési, mesterségbeli okok miatt nem hagyhatók el. Ezek a jelvények többeket félvezettek s a Luther-

rózsája egyes részeit (textil) kézi-munkával készített ábrázolásokon is aranszegéllyel látták el, helytelenül. Azok számára, akik a Luther-rózsát oltár-, szószékterítőn, zászlón stb. óhajtják alkalmazni, külön hangsúlyozom, hogy a keresztet, a szívet és a rózsát nem határolja aranszegély. Kizárólag az egész jelvényt körülfogó gyűrű lehet aranszínű.
⁶ W. A. Briefwechsel 1628. sz. (Grubok, Koburg anagrammja, melyet Luther több ízben használt. Enders 8, 88.)
⁷ W. A. Briefwechsel 1719. sz.
⁸ Holl: Urchristentum und Religionsgeschichte.
⁹ Loewenich: Luthers Theologia crucis.
¹⁰ M. Luthers Predigten. Ausgewählt von F. Gogarten 290—291. o.
¹¹ 1 W. A. 1. 362. o.
¹² W. A. 34 I. 233—234. o. Luther, 1531. ápr. 7. nagypénteken tartott prédikációjából.
¹³ W. A. 29. 250—251. o. Luther prédikációjából (1529. márc. 27.

nagyhét szombatján).
¹⁴ W. A. 17. I. 185. o. Luther prédikációjából (1525. ápr. 16. húsvét ünnepén).
¹⁵ W. A. 29. 364—365. o. Luther prédikációjából (1529. máj. 17. pünkösd hétfőjén).
¹⁶ Ficker: Luthers Vorlesung über den Römer-brief II. 287. o. 11. skk.
¹⁷ W. A. 29. 362. o.
¹⁸ W. A. 29. 363—364. o. Luther 1529. máj. 17. pünkösd hétfőjén tartott prédikációjából.
¹⁹ Calwer III. 197. o. Luther 1529. máj. 16. pünkösd vasárnapján tartott prédikációjából.
²⁰ W. A. 34. II. 117—118. o.
²¹ Luther 1531. aug. 19-én tartott prédikációjából.
²² W. A. 34. II. 120—122. o.
²³ W. A. 34. II. 135—137. o.
²⁴ Des Christen Herz auf Rosen geht, Wenr. 's mitten unterm Kreuze steht.
²⁵ W. A. Tischreden 3486. sz.
²⁶ W. A. Tischreden 3436. sz.
²⁷ Dunántúli énekeskönyv 349. sz.
²⁸ Dunántúli énekeskönyv 351. sz.

Voltak Luthernek más keresztjei is. Életében sokat nélkülözött, vívódott, betegeskedett, gyászolt, gyilkosokat béreltek fel ellene, állandóan veszélyben volt. A világ felfogása szerint élete igazán nem volt rózsás. Mégis legmélyebb értelme szerint reávonatkozik a Luther-rózsája verse: „Krisztus híve rózsákon jár, / Ha szívében a kereszt áll.” Gazdag vi-

magától Luthertől való-e, de annyi bizonyos, hogy az ő gondolatait fejezi ki.

Luther címere mellett más feliratokat is találunk. Ilyen a következő:

V (erbum) D (omini) M (anet) I (n) E (ternum): Az Ur beszéde megmarad örökké (I. Péter 1, 26.).

A képzéken látható Luther-rózsája Luther házában a főkapujánál, az ú. n. Katalin kapunál kőbevésvé található. Ezt a kaput 1540-ben készítette Luthernek ajándékkul felesége. Jobb és bal felől a köböl ülőhelyeket képezték

8. kép. A Luther házában lévő ú. n. »Katalin kapu« Luther-rózsája, kőben a VIVIT felirás.

— 30 —

gasztalás és erőforrás volt számára a kereszt-ről szóló Ige. Bűneire megtalálta a gyógyulást Jézus Krisztusnak az Isten Fiának véreben, aki megtisztít minket minden bűntől (I. János 1, 7.).

Békesség és öröm járta át szívét, valahányszor átélte Krisztus megváltói keresztalálának és feltámadásának erejét:

„*Jer, örvendjünk keresztyének. / Jer, énekeljünk vigan. / Gyülekezzünk ifjak, vének, / Az úr szent hajlékiban, / Ki atyai szeretetből, / Megváltott veszedelmünkéből, / Dicsérjük háladással!*”²⁸ Ellenségeivel szemben, betegségeiben és gyászában is a keresztyén Krisztus vigasztalta és erősítette: „*Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk?*” [...]

Így Luther élete a kereszt alatt bizakodó, örvendező, hitvalló élet. *Az ő lelkületét és életét jellemzi a Luther-rózsája.* Akkor leszünk igazán boldogok, ha szívünkbe fogadjuk a keresztet. Életünk olyan lesz, mintha fehér rózsákon járnánk. Bár földi életünk, a rózsaszépségéhez hasonlóan mulandó, vár reánk a mennyei boldogság, amely végtelen, amint az egész jelvényt körülhatároló gyűrű végtelen. ♡